

Arbete, kultur och makt i svensk trav- och galoppsport

Projektnamn: Arbete, kultur och makt i svensk trav- och galoppsport 1900-2005

Projektledare: Susanna Hedenborg, Uppsala universitet

År: 2006, 2007

Kontaktperson: Susanna Hedenborg, 070-751 77 35, susanna.hedenborg@mah.se

Om projektet

Fram till nu har hästsportens aktörer inte fått sin historia skriven trots att intresset för hästen och hästsporten i stort ökat under de senaste 20 åren. Projektet Arbete, kultur och makt i svensk trav- och galoppsport 1900-2005 har bidragit till denna historieskrivning och förhoppningen är att de många unga kvinnor, som det framför allt handlar om inom hästsporten idag, kan få perspektiv på det egna arbetet och den egna ställningen i en strukturell maktstruktur.

Genom socialhistoriska och kulturanalytiska perspektiv har projektet belyst frågor som har att göra med hur yrkeskunskaper kring hästskötsel har förändrats över tid och hur överförandet av sådan kunskap från en generation till en annan organiserats. Inom projektet har ny kunskap om hur genusrelationer inom hästnäringen skapats, upprätthållits och delvis förändrats tagits fram. Idag är en central fråga för kapplöpningssporterna hur och varför kvinnor under efterkrigstiden i ökad utsträckning fått tillträde till sporterna samtidigt som en manlig över- och kvinnlig underordning fortfarande är tydlig – särskilt inom travsporten. En annan för sporterna relevant aspekt har med etnicitet att göra. Har det funnits liknande utestängningsmekanismer gentemot människor med invandrabakgrund som mot kvinnor, och hur ser de etniska relationerna inom sporterna ut i dag? En tredje fråga har varit hur de unga som lockas att arbeta med hästar ska skyddas i en tuff arbetsmiljö. Dessa frågor kring genus, etnicitet och generation är synnerligen relevanta för kapplöpningssporten att diskutera i dag om det skall finnas någon trovärdighet i att man själv kallar sig en folkrörelse.

Trav- och galoppsport växte fram i maskulina miljöer under 1800-talet. Hästen var maskulint genuskodad, och sporten utvecklades i militära miljöer, skogsbruket i norra Sverige (kallblodstravet), storgods i södra Sverige (varmblodstrav). I början av 1900-talet dominerade amatörsporten och framför allt galoppsporten. Med införandet av totalisatorn ökade framför allt travsporten i omfattning, medan galoppsporten i relation till travsporten föll tillbaka.

Med tiden har båda sporterna professionaliserats, galoppsportens intäkter från hästägare och spelet har, när hänsyn tagits till inflationen, minskat under de senaste 50 åren. Den ekonomiska utvecklingen har med all säkerhet påverkat genusrelationerna inom sporten och galoppsporten har genomgått en tydlig feminiseringsprocess – allt fler kvinnor har kommit in på alla nivåer, med början redan på 1940-talet. En viktig faktor för detta inträde var att de kvinnor som kom in i galoppsporten under denna tid i hög utsträckning kom från medel- eller överklassen. Men det räcker inte med att studera de ekonomiska villkoren för att förklara denna utveckling. Institutionella villkor, såsom till exempel reglementet, är andra viktiga faktorer. Inom galoppsporten gjordes det möjligt för kvinnor att rida som amatörer mot män och träna hästar som professionella tränare redan på 1940-talet. Först på 1970-talet blev det möjligt för kvinnor att rida som professionella jockeyer. De sociala villkoren är också viktiga att förstå för att förklara kvinnors möjligheter inom galoppsporten. Genom att några kvinnor fick stöd av betydelsefulla män inom galoppsporten öppnades dörrar för kvinnor som ryttare och tränare.

Travsporten är fortfarande i huvudsak manligt dominerad vad gäller tränare och i mindre utsträckning vad gäller kuskar. Bland hästskötarna är majoriteten kvinnor. Kvinnor började komma in som hästskötare under 1960-talet.

Då betonades det fortfarande att yrkeskunskap handlade om styrka, mod och teknisk ingenjörskonst, kompetenser som ofta förknippas med skapade föreställningar om manlighet. Under senare decennier har i stället ”den mjuka och lena körhanden” och omsorgskompetenser lyfts fram som viktiga, kompetenser som ofta förknippas med skapade föreställningar om kvinnligt. Förändringen av synen på vilka kompetenser som behövs för att arbeta med hästar har också att göra med avelsframsteg, som innebär att hästar i dag travar mera obehindrat än för flera decennier sedan. På så sätt har den kvantitativa feminiseringen gått hand i hand med en kvalitativ där omvårdnad om hästen betraktats som viktigare än ingenjörskonst och styrka.

Om man ser till etnisk mångfald är det tydligt att denna är större inom galoppsporten, medan travsporten i huvudsak är etniskt svensk. Här är det svårt att tala om förändring över tid. Inom både trav- och galoppsport spelar relationer baserade på generation en stor roll. För det första genom det att arbetet med hästar ofta påbörjas när en person är relativt ung och att arbetet lärs in under det att det utförs, snarare än i skolbänken, även om teoretiska utbildningssatsningar ökat under senare år. För det andra genom det att maktrelationer inom arbetet upprätthålls eftersom de baseras bl a på generation.

Boken ”I sulky och sadel”.

Vetenskapliga referenser

Greiff, M & Hedenborg, S (red), I sulky och sadel. Trav- och galoppsportens svenska 1900-talshistoria. Stockholm 2007, ISBN 9789173310680.

Greiff, M respektive Hedenborg, S. 5 artiklar i: Travet i våra hjärtan. Antologi, Mats Fransson (red), Stockholm, 2006, ISBN 9789197650502.

Hedenborg, Susanna, Arbete på stallbacken. Nittonhundralets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv. Malmö 2008, ISBN 9185645036.

Det här projektet har fått anslag från Stiftelsen Svensk Hästforskning. Det här är en populärvetenskaplig sammanfattning av den slutrapport som forskarna skrivit efter forskningsprojektets slut. Mer information kan fås direkt från forskarna själva eller från Stiftelsen Svensk Hästforskning, www.hastforskning.se.